

Matkailututkimus 11: 2, 77-95 (2015)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Alkoholi osana kokonaisu-elämystä: Rockfestivaalikävijöiden alkoholinkulutusdiskurssit

Maarit Kinnunen

*Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus-
ja koulutusinstituutti (MTI)*

Rock festival visitors' discourses about alcohol consumption: a consumer culture theory (CCT) point of view

This study examines rock festival visitors' discourses on alcohol consumption from the consumer culture theory (CCT) point of view. The discourses were studied using 42 experience descriptions and 24 empathy-based stories. The informants were not asked to write about the use of alcohol per se; the numerous references to alcohol were spontaneous.

Four different discourses were identified: positive discourses of social drinking and liberalism, and negative discourses of exploitation and drunkards. In the discourse of social drinking, visitors were having a good time while consuming alcohol with friends and acquaintances. Discourse of liberalism described a dream festival where everyone could drink one's own drinks or where the licensed areas were not oppressively fenced; instead, it was possible to wander around with a beer can in one's hand. Discourse of exploitation was, first and foremost, speech about overpriced alcohol sold in the festival area. Visitors protested against this. Discourse of drunkards described trouble-makers who drank too much.

According to the results, the rock festival organizers could improve visitor experiences by paying attention to the circumstances related to alcohol consumption.

Keywords: Festivals, Discourse analysis, Alcohol, Consumer culture theory

Evästys

*Äiti nojasi ovenpieleen
kun pakkasin
festarieväitä
ja sanoi että
älä sitten siihen viinaan huku*

*johon minä, ettei
ole tarkoituskaan
kuin kellua
kolme päivää
(Ikonen, 2006, s. 10)*

Ruisrock on Suomen vanhin yhtäjaksoisesti järjestetty rockfestivaali. Se järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1970. Tuolloin paikalle odotettiin 10 000 kävijää, mutta rockista, rauhasta ja rakkaudesta saapuikin nauttimaan lähes 40 000 nuorta (Into, Komulainen & Laiho, 1995, s. 17). Seuraavana kesänä festivaali sai 100 000 hengen ennätysyleisön, ja Helsingin Sanomat uutisoi:

VR:stä kerrottiin, että 'taas helsinkiläiset kunnostautuivat'; tätä asennetta kuvaa mm. se, että Turun asemalla sisämaasta tulleet kyselivät tietä Ruissaloon, helsinkiläiset sen sijaan kyselivät reittiä lähimpään Alkoon. (Helsingin Sanomat 24.8.1971, Närhen, 1991, s. 84–85 mukaan)

Halpa punaviini loppui Turun keskustan Alkoista ja festivaalikansa jätti jälkeensä yli 100 000 tyhjää pulloa (Into ym., 1995, s. 24; Valkonen & Valkonen, 1994, s. 113).

Rockfestivaalien alkoholinkulutuskäytännöt ja ulkoinen ilme muuttuivat, kun niille alettiin myöntää tilapäisiä anniskelulupia. Provinssirock sai ensimmäisen lupansa vuonna 1987 (Tuulari & Latva-Äijö, 2000, s. 196), Ilosaarirock ja Ruisrock vuonna 1989 (MTV3, 2010; Varis, 2011, s. 43). Nykyään festivaalialueilla on useita, yleensä alkoholibrändien mukaan nimettyjä anniskelualueita. Myytävä valikoima on rajattu sponsorien mukaan ja brändilogoilla on näkyvä rooli festivaalialueen ulkoisessa ilmeessä. Tämän kehityksen seurauksena alkoholimyynni ja -sponsorointi ovat muodostuneet olennaiseksi osaksi rockfestivaalien rahoitusta; esimerkiksi Provinssirockin rahoituksessa näiden osuus on jo noin kolmannes (Ylex, 2013).

Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään rockfestivaalikävijöiden alkoholinkulutuskäytäntöjä ja niiden vaikutusta festivaalielämyksiin: Onko alkoholikäytöllä merkitystä kokonaiselämyksen kannalta? Aihe liittyy kirjoittajan väitöskirjatutkimukseen, jossa pohditaan sitä, millaiset tekijät vaikuttavat festivaalikävijän kokonaiselämykseen. Kokonaiselämyksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä eri tekijöiden kokonaisuutta, jonka festivaali tarjoaa kävijälleen ja josta kävijä tuottaa oman, subjektiivisen kokemuksensa. Festivaalin kokonaiselämykseen vaikuttavia tekijöitä

ovat ohjelma, ihmiset, palvelut, ympäristö, kesä ja sää, tunnelma sekä järjestäjän tekemät linjaukset tilaisuuden organisoinnissa (Kinnunen, 2013; Kinnunen & Haahti, 2013; Morgan, 2009). Tutkimusaineistosta ilmeni, että kun kävijät kuvittelivat erityisen onnistuneen tai poikkeuksellisen epäonnistuneen rockfestivaalin, alkoholi oli mukana lähestulkoon aina jossakin roolissa. Vastaavaa alkoholinkäytön korostumista ei ollut havaittavissa samassa mittakaavassa klassisen musiikin festivaalien, tanssi- ja filmifestivaalien tai kuvataidetapahtumien kävijöiden kuvauksissa. Erityisen tärkeäksi havainnon teki se, että informanteja ei pyydetty kertomaan alkoholinkulutuksesta vaan ainoastaan kokonaiselämäyksenään tai kuvitteellisesta onnistuneesta tai epäonnistuneesta tapahtumasta. Alkoholin suuri rooli nousi siis esiin pyytämättä ja yllättäen. Tämän seurauksena oli luonnollista tutkia nimenomaan rockfestivaaleihin liittyvää alkoholinkulutusta tarkemmin.

Tutkimuksen viitekehystenä toimi laadullinen kulttuurinen kuluttajatutkimus (*consumer culture theory, CCT*). Perinteinen kuluttajatutkimus painottuu pitkälti käyttäytymisteoriaan, missä keskitytään kuluttajan individualistisesti tekemiin päätöksiin ja siihen, miten niihin voitaisiin vaikuttaa (Collin-Lachaud & Kjeldgaard, 2013, s. 293). Kuluttajasta jää tällöin helposti kuva manipuloitavissa olevana, hyväuskoisena hölmönä (Aldridge, 2009, s. 20–21; Arnould & Thompson, 2005, s. 875), jota voidaan ohjata toivottuihin kulutustottumuksiin mainonnan keinoin. Perinteiseen alkoholitutkimukseen puolestaan liittyy usein pyrkimys löytää argumentteja ja keinoja, jotka vähentäisivät alkoholin kokonaiskulutusta tai edistäisivät kohtuujumista (esim. Maunu, 2012). Kuluttajatutkimuksen kulttuurisessa suuntauksessa kuluttajat nähdään sen sijaan aktiivisina toimijoina, jotka tekevät tietoisia kulutus päätöksiä ja tuottavat kulttuuria kulutustottumustensa kautta (Collin-Lachaud & Kjeldgaard, 2013, s. 293; Moisander & Valtonen, 2006, s. 4–12). Kulttuurisen kuluttajatutkimuksen piirissä on pohdittu esimerkiksi kulutuksen roolia identiteetin muodostumisessa, kuluttajayhteisöjä, vastustusta ja protesteja, addiktioita, sukupuolieroja ja erilaisten muiden ryhmien kulutustottumuksia (Arnould & Thompson, 2005, s. 872–873). Tässä tutkimuksessa valotetaan sitä, millainen merkitys alkoholinkulutuksella on rockfestivaalikävijöille sekä miten ja millaisessa ympäristössä alkoholia halutaan kuluttaa rockfestivaaleilla. Siten tutkimus kiinnittyy erityisesti kotimaiseen kulttuuriseen alkoholitutkimukseen.

Kotimainen kulttuurinen alkoholitutkimus

Alkoholinkulutuksen kulttuurinen tutkimus alkoi Suomessa 1980-luvulla, jolloin tarkasteltiin erityisesti ravintolassa tapahtuvaa alkoholinkulutusta (Ahola, 1989; Sulkunen, Alasuutari, Nätkin & Kinnunen, 1985). Sulkunen ym. (1985) tutkivat pääkaupunkiseudun ja Tampereen lähiöravintoloita, jotka he näkivät 1960-luvulla alkaneen kaupungistumisen työväenluokkaisena, hyvin miehisenä ilmentymänä. Ahola (1989) taas tunnisti ”juppikaudella” esiin nousseen uuden keskiluokan halun erottautua työväenluokasta, halun osoittaa oman alkoholinkulutuksensa olevan sivistynyttä ja eurooppalaista.

Uudemmassa, 2000-luvun alkoholitutkimuksessa on tarkasteltu nuorten ja nuorten aikuisten alkoholinkulutusta osana muuta toimintaa. Informanteja on pyydetty

kuvaamaan ravintolajuomista (Törrönen & Maunu, 2004, 2005), yökerhojuomista (Maunu, 2014) tai juomistilanteita yleensä (Maunu, 2012; Mäkelä & Virtanen, 1987/1999; Simonen, 2011; Törrönen, 2005; Törrönen & Maunu, 2007). Vaikka näiden tutkimusten aineistonkeruussa on haettu nimenomaan alkoholinkulutukseen liittyviä kuvauksia, on alkoholi itse asiassa yleensä sivuroolissa (esim. Maunu, 2012; Törrönen, 2005; Törrönen & Maunu, 2004, 2005) ja pääosaan nousee sosiaalinen hauskanpito.

Törrönen (2005) tunnisti erityyppisinä juomistilanteina humalahakuisen herooinen humalan (Partasen, 1992, termi), ryhmän yhteisyyteen tukeutuvan seurallisen bilehumalan, individualistisiin tavoitteisiin tähtäävän yksilöllisen bilehumalan, istuskelun ja ruokajuomisen. Hän totesi, että herooista, rankkaa juomista – jollaisena suomalaista juomista usein kuvataan – tapahtui vähän. Yleisimmät juomatavat olivat seurallinen bilejuominen, istuskelu ja ruokajuominen. Juominen kuului tarkastelluissa tilanteissa olennaisesti asiaan, mutta sen tehtävänä oli vahvistaa muuta sosiaalista toimintaa ja ryhmän yhteisyyttä. Maunu (2014) päätyi siihen tulokseen, että jos 1980-luvulla alkoholinkulutustyyleissä oli luokkakohtaista erottautumista, 2000-luvulla siirryttiin uusyhteisöllisyyteen. Sitä vahvistettiin yhteisellä juhlimisella, jonka tuli olla kontrolloitua, säädeltyä. Liiallista humalaa vältettiin, jotta yhteisöllisyys säilyisi ja vahvistuisi: juovuksissa sai olla, mutta ei ”kännissä”.

Tärkeä osa kotimaista uudempaa alkoholinkulutuksen tutkimusta ovat naisten alkoholinkäyttöä tarkastelevat tutkimukset. Sulkunen ym. (1985) havaitsivat, että lähiöravintolat olivat miesten dominoimia paikkoja. Mäkelä, Mustonen ja Huhtanen (2010, s. 52) toivat esiin, että naisten alkoholinkulutus on kasvanut 1960-luvun lopusta alkaen enemmän kuin minkään muun yksittäisen ryhmän: kun naiset käyttivät vuonna 1968 alkoholia keskimäärin 14 kertaa vuodessa, vuoteen 2008 mennessä puhuttiin jo lähes viikoittaisesta käytöstä. Mäkelä ja Virtanen (1987/1999) totesivat tyttöjen ja poikien juomisen noudattavan samoja kulttuurisia malleja, mutta he havaitsivat poikien juomisen kulminoituvan arjesta irrottautumiseen, kun tyttöjen juomista kuvasti vahva seurallisuus. Pietilä (2001) analysoi kahdessa nuorten lehdessä julkaistuja alkoholinkäyttöön liittyviä tyttöjen mielipidekirjoituksia ja esitteli termin [katujen] karnevaalisosiaalisuus. Siihen astuttiin läheisen ystävättären kanssa, mutta tyttöjen välisestä ystävyysuhteesta oli lupa irtautua illan aikana, kun haettiin aktiivisesti uusia tuttavuuksia. Yhdessäolo ja sosiaalisuus olivat keskiössä.

Simonen (2011, 2013) teki laajan pitkittäistutkimuksen, jossa tarkasteli nuorten naisten suhtautumista juomiseen vuosina 1985, 2005 ja 2007. Hauskanpito oli säilynyt nuorten naisten juomisen motiivina koko tutkimusajan. Sen sijaan suhtautuminen humaltumiseen oli muuttunut olennaisesti. Kun 1980-luvulla naiset eivät pitäneet juopumista eivätkä etenkin fyysisen kontrollin menettämistä suotavana, 2000-luvulla juopuminen oli jo itsetarkoituksellista, osa naisten itseilmaisua. Humaltumisen tuli kuitenkin olla sosiaalisesti kontrolloitua.

Festivaalijuomisen tutkimus

Németh (2011) etsi alkoholinkäytön motiiveja käyttäen yhtenä kohderyhmänään Euroopan suurimpiin kuuluvan unkarilaisen musiikki- ja kulttuurifestivaali Szige-

tin kävijöitä. Coxin ja Klingerin (Némethin, 2011, mukaan) alkoholinkäytön motivoitumiseen pohjautuen hän jaotteli juomismotiivit vahvistaviin (*enhancement*), sosiaalisiin (*social*), mukautuviin (*conformity*) ja selviytymistä edistäviin (*coping*). Vahvistavat motiivit kuvasivat ilmiötä, missä juotiin hauskan pitämiseksi, alkoholin vaikutuksen vahvistamiseksi ja euforian kokemiseksi. Sosiaaliset motiivit liittyivät sosiaalisiin tapaamisiin ja juhliin. Mukautumisessa pyrittiin toimimaan (so. juomaan) siten, ettei jäätäisi ryhmän ulkopuolelle. Selviytymismotiivi kuvasi puolestaan tilannetta, missä oma paha olo pyrittiin sulkemaan pois juomisella. Németh (2011, s. 9–10) päätyi siihen, että festivaalikontekstissa juomisen sosiaaliset motiivit olivat hallitsevia. Yhteisartikkelissaan Németh, Kuntsche, Urbán, Farkas ja Demetrovics (2011, s. 45) totesivat, että musiikkifestivaaleilla juomisen motiivit olivat pikemminkin sosiaalisia kuin riskipohjaisina pidettyjä vahvistavia tai selviytymistä edistäviä.

Törrönen ja Maunu (2007, s. 192–193) kuvasivat karnevalistista festivaalijuomista humalahakuisena juomisena, joka jatkui usean päivän ajan. Osana festivaaliriittejä tämän kaltainen juominen oli sallittua, koska kyse oli arkipäivästä poikkeavasta ilmiöstä. Karnevalistinen juominen alkoi festivaalille osallistuvan ryhmän yhteisillä ”etkoilla” (Maunu & Simonen, 2010, s. 90), joilla valmistauduttiin tapahtumaan alkoholia juoden, tästä jatkettiin useilla erillisillä juomisepisodeilla ja viimeinen vaihe, alasajo, saattoi muuttua juomisen uudeksi aluksi. Némethin (2011) tapaan Törrösen ja Maununkin mielestä karnevalistisessa juomisessa olennaista oli sosiaalisuus, sillä juomisen kaikissa vaiheissa oli seuraa.

Tässä tutkimuksessa pyritään analysoimaan sitä, miten alkoholinkulutuskäytännöt vaikuttavat festivaalielämykseen. Tällöin ei pitäydytä vain informantin omista juomiskokemuksissa, vaan arvioidaan myös sitä, miten hän kokee alkoholinkuluttamisen puitteet tai muiden ihmisten alkoholinkäytön rockfestivaalikontekstissa.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineisto on osa laajempaa väitöskirja-aineistoa. Koko aineisto sisälsi 17 festivaalille ja tapahtumalle vuosina 2012 ja 2013 kohdistetun verkkokyselyn, jossa esitettiin laajasti väittämiä erilaisista elämykseen mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi vastaajia pyydettiin kuvaamaan kokonaiselämystään ja kertomaan, miten festivaalia tulisi heidän mielestään kehittää. Jatkossa edellä mainitusta kuvauksesta käytetään termiä *elämyskuvaus*. Vuoden 2012 kyselyssä vastaajien toivottiin antavan yhteystietonsa mahdollisia lisäkysymyksiä varten, ja osaa sähköpostiosoitteensa jättäneistä pyydettiinkin syksyllä 2012 kirjoittamaan *eläytymistarinoita* (Eskola, 1988). Eläytymistarinoiden kehyskertomuksia (Eskola, 1988, s. 240–241) oli kolme: onnistunut festivaali vuonna 2015, epäonnistunut festivaali vuonna 2015 sekä onnistunut festivaali vuonna 2027. Eläytymistarinoiden kehyskertomukset on kuvattu liitteessä 1.

Tutkimusaineiston analyysissa ilmeni, että alkoholinkulutus toistui nimenomaan rockfestivaalikävijöiden elämyskuvauksissa ja eläytymistarinoissa siinä määrin, että ilmiö poikkesi muusta aineistosta. Tämän seurauksena rockfestivaalikävijöiden elämyskuvaukset ja eläytymistarinat analysoitiin uudelleen alkoholinkulutuksen näkökulmasta. Tutkitut rockfestivaalit olivat vuoden 2012 Ilosaari-, Provinssi- ja Ruis-

rock. Alkoholinkulutusta sivuavia elämyskuvauksia oli 42 ja eläytymistarinoita 24 (ks. taulukko 1). Kaikista elämyskuvauksista vain 8 % sisälsi mainintoja alkoholistista, kun taas eläytymistarinoista peräti 89 % kuvasi jollakin tavalla alkoholinkäyttöä. Kummassakaan tehtävänannossa ei pyydetty kertomaan alkoholinkäytöstä, vaan asian esiin tuominen oli spontaania.

Taulukko 1. Alkoholinkulutusta sisältävät elämyskuvaukset ja eläytymistarinat.

Tekstityyppi	Aineiston keräämistapa	Tekstejä yhteensä	Näistä alkoholinkulutuskuvauksia sisälsi
Elämyskuvaus	Verkkokysely	505	42 (8 %)
Eläytymistarina	Sähköposti	27	24 (89 %)

Informantit kirjoittivat tekstit valitsemassaan paikassa ja valitsivat itse, mitä kertoivat ja mitä jättivät kertomatta, ilman tutkijan vaikutusta (Tuorila & Koistinen, 2000, s. 21). Aineiston keräämistapa on eettisesti kestävä myös silloin, kun kerätään potentiaalisesti arkaluontoista ja herkkää informaatiota (Ikonen, 2013, s. 80).

Aineisto tulkittiin diskurssianalyysia käyttäen. Diskurssianalyysin variaatioista käytettiin Foucault'n makrotason lähestymistapaa, missä tuodaan esiin diskursiivisia käytäntöjä, jotka ovat läsnä tietyssä ajassa ja paikassa (Foucault, 1969/2005, s. 155). Tutkimuksessa käytettiin kahden tyyppisiä tekstejä (diskursiivisia genrejä), joissa kommunikointitapa ja -tyyli vaihtelivat kommunikointitilanteen mukaan (Fairclough, 2004). Elämyskuvaukset olivat vastauksia verkkokyselyn avoimeen kysymykseen. Vastaukset kirjoitettiin verkkokeskustelutyylisiin: ne olivat lyhyitä, sisälsivät hymiöitä ja puhekielisiä ilmaisuja. Eläytymistarinat puolestaan olivat jo perusasetelmaltaan erilaisia, sillä kirjoittajien tuli kertoa kuvitteellisesta tilanteesta. He saattoivat itse valita, ketkä olivat tarinan päähenkilöitä ja millaisella kielellä he kuvasivat tapahtumia. Eläytymistarinat olivat pidempiä kuin elämyskuvaukset, ja niiden tyyli vaihteli hyvinkin paljon. Informantti saattoi kirjata luettelonomaisesti festivaalielämyksen eri osa-alueita, joista oma tai muiden alkoholinkulutus oli yksi. Toiset eläytymistarinat olivat taas novelleja – juonellisia tarinoita, joissa alkoholilla oli sivurooli. Päärooli oli festivaalielämyksellä; aivan kuten Törrösen ja Maunun (2005) erilaisten ravintolailtojen analyysissä pääroolissa oli ystäväysten ”yhteistahto” ja yhteinen, sosiaalinen ajan käyttö. Eläytymistarinoissa alkoholinkulutuksen kuvaukset olivat pidempiä kuin elämyskuvauksissa, ja ne antoivat siten syvällisemmän kuvan informanttien mielipiteistä. Tästä johtuen on huomioitava, että eläytymistarinoilla on ollut elämyskuvauksia suurempi rooli tulosten muotoutumisessa. Eri diskursiiviset genret eivät kuitenkaan olleet tulosten valossa ristiriidassa keskenään, vaan ne vahvistivat toisiaan.

Aineistosta poimittiin tekstit, jotka sivusivat alkoholinkäyttöä. Alkoholinkulutusta kuvaavaa osuutta ei kuitenkaan irrotettu muusta tekstistä. Analyysissa oli hyvinkin selkeästi tunnistettavissa kokonaisuus, joka kuvasi sitä, mitkä asiat saattoivat pilata festivaalielämyksen. Näistä syntyivät hyväksikäyttö- ja känniläisdiskurssi. Diskurssien ero oli siinä, että hyväksikäyttödiskurssissa kritiikki kohdistui järjestelyihin, kun taas känniläisdiskurssin kohteena olivat toiset osallistujat. Tämän jälkeen analysoitiin

sitä, mitkä asiat paransivat elämystä ja miksi. Positiiviseksi diskursseiksi tunnistettiin sosiaalisen juopumisen diskurssi ja liberalistinen diskurssi. Nämä olivat erotettavissa aikaperspektiivistä: sosiaalinen juopuminen kuvasi tämän päivän kulutusikäntöjä, kun taas liberalistinen diskurssi kuvasi tulevaisuuden toiveita.

Analyysissa pyrittiin tuomaan esiin myös niitä asioita, joista kävijät eivät puhuneet. Esimerkkinä mainittakoon sukupuolierot suhtautumisessa alkoholiin, mistä teksteissä ei kerrottu mutta mihin aiempi tutkimus on kiinnittänyt paljonkin huomioita. Koettujen valta-asetelmien tunnistamisessa hyödynnettiin kriittistä diskursianalyysia (Fairclough, 1989). Vallankäyttö nousi esiin erityisesti liberalistisessa ja hyväksikäyttödiskurssissa. Informantit kuvasivat turhautumista ja ärsyyntymistä asioista, joista päättivät muut kuin he itse. He kokivat, että valtaa harjoitettiin pakolla (*coercion*; Fairclough, 1989, s. 33–34). Epätasa-arvoisten subjektipositioiden tunnistaminen oli erityisen tärkeää vallankäytöksi koetuissa teksteissä.

Festivaalien yleisötutkimukset painottuvat kyselytutkimuksiin ja haastatteluihin. Yhtään sellaista aiempaa festivaalitutkimusta ei löytynyt, jossa olisi käytetty aineistonkeruumenetelmänä eläytymistarinoita. On kuitenkin huomioitava, että suomalaisessa alkoholitutkimuksessa on käytetty kuvitteellisia tarinoita kysymällä haastattelutilanteessa, millainen on onnistunut tai epäonnistunut juomistilanne (Mäkelä & Virtanen, 1987/1999; Törrönen & Maunu, 2005), tai pyytämällä fokusryhmää tekemään elokuvakäsikirjoitus hauskimmasta tai inhottavimmasta juomistilanteesta (Maunu, 2012). Tällöin vastauksissa on narratiivisuudessaan eläytymistarinoiden kaltaisia piirteitä.

Tulokset

Aineistoa tarkasteltiin kulttuurisen kuluttajatutkimuksen näkökulmasta etsien kuvauksia sosiokulttuurisesta tavasta kuluttaa alkoholia rockfestivaalikontekstissa tai siitä, miten alkoholia *haluttaisiin* kuluttaa kyseisessä kontekstissa. Samassa yhteydessä etsittiin viitteitä sukupuolieroista, resistanssista ja koetuista valtasuhteista.

Tutkimusaineistosta oli tunnistettavissa neljä alkoholinkulutusta kuvaavaa diskurssia: sosiaalisen juopumisen diskurssi, liberalistinen diskurssi, hyväksikäyttödiskurssi ja känniläisdiskurssi. Sosiaalisen juopumisen diskurssissa kerrotaan yhdessäolosta, sosiaalisesta juopottelusta, hauskanpidosta ja arjesta poikkeavasta käytöksestä. Liberalistisessa diskurssissa puhutaan säännöistä ja määräyksistä ja siitä, miten Me osaamme käyttäytyä siten, että sääntöjä voitaisiin höllentää. Jos sosiaalinen humaltuminen kuvaa tämän päivän kulutustapaa, niin liberalistinen diskurssi viittaa tulevaisuuteen. Hyväksikäyttödiskurssi on puhetta alkoholin korkeasta hinnasta. Tässä diskurssissa ilmenee vallankäyttöä ja vastarintaa. Känniläisdiskurssi on puhuttu Toisista – heistä, jotka ovat liian juovuksissa ja jotka rikkovat festivaalin yhteisöllisyyteen liittyviä sääntöjä. Seuraavassa kutakin diskurssityyppiä kuvataan tarkemmin. Diskurssit eivät suinkaan olleet toisensa poissulkevia, vaan ne kietoutuivat toisiinsa: samassa tekstissä saatettiin puhua sekä sosiaalisesta juomisesta että liberalismista tai sama teksti saattoi sisältää piirteitä sekä hyväksikäyttö- että känniläisdiskurssista.

Sosiaalisen juopumisen diskurssi

Sosiaalisessa juopumisessa (vrt. Maunu, 2012; Szmigin ym., 2008; Törrönen & Maunu, 2005) juodaan ystävien kanssa ja humallutaan valitussa paikassa, valittuun aikaan. Aikaa vietetään samanmielisten seurassa ja sosiaalinen ryhmä huolehtii siitä, että juominen on turvallista ja säädelyä. Tämä tukee brittitutkija Meashamin (2002) kuvaamaa kontrolloitua kontrollin menettämistä. Kavereista pidetään huolta ja toisaalta kaverien läsnäolo saattaa pitää huolen siitä, että alkoholia ei nautita liikaa. Myös Maunu (2014, s. 170) päätyi siihen, että nuorten aikuisten yökerhojuhlimisessa oli tärkeää, että juominen oli säädelyä, jotta yhteistä aikaa viettävän ryhmän sosiaalisuus ja yhteinen tekeminen ei rikkoutunut. Sosiaalinen juopuminen on yhdessä juopumista. ”Alkoholia taisin nauttia turhan paljon, mutta hauskaa oli ja yhteishenki oli jotain käsittämätöntä!”, kirjoittaa 21-vuotias nainen elämyskuvauksessaan.

Simonen (2007) jakoi nuorten alkoholinkäyttöön liittyvän sosiaalisuuden pidäkkeettömään, tahdikkaaseen ja yksilökeskeiseen sosiaalisuuteen. Pidäkkeetön sosiaalisuus konkretisoitui hyvien ystävien kanssa ja alkoholin juominen oli päätarkoitus. Tahdikkaan sosiaalisuuden pääpiirre oli yhdessä oleminen eikä alkoholi ollut pääroolissa, vaan oli tärkeää tunnistaa oman alkoholinkäytön rajat. Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa oma tunnetila, ”filis”, oli etualalla. Festivaalikontekstissa sosiaalinen juopuminen on lähimpänä Simosen kuvaamaa tahdikasta sosiaalisuutta.

Sosiaalinen juopuminen kertoo, miten alkoholia kulutetaan tänä päivänä rockfestivaaleilla. Juominen tapahtuu anniskelu- tai leirintäalueella. Humaltumisen puitteiden halutaan olevan mukavat, ja siksi kävijät toivovatkin, että anniskelualueilla ei tarvitsisi jonottaa ja että niillä olisi enemmän tuoleja ja pöytiä. Kävijöille on muodostunut yhteinen ja yhtenäinen alkoholinkulutuskulttuuri, jolla pyritään varmistamaan onnistunut elämys. Sekä kokonaiselämys että siihen olennaisena osana kuuluva alkoholinkulutus ovat sosiaalisia ilmiöitä. Alkoholia nautitaan sosiaalisesti yhdessä, tuntemattomat toivotetaan tervetulleiksi ja samalla toivotaan, että itseä kohdeltaisiin yhtä ystävällisesti. Yleisö kokee, että sillä on omalta osaltaan velvollisuus tuottaa yhteishenkeä ja positiivista tunnelmaa, jossa kaikilla on hauskaa.

Yleisön, talkoolaisten ja esiintyjien välille muodostuu festivaalin ajaksi väliaikainen yhteisö. Tämä yhteisö on yksi festivaalien tärkeimmistä vetovoimatekijöistä. Jotkut tutkijat kuvaavat tätä Turnerin (1969/1995) termillä *communitas*. Se korostaa yhteisön jäsenten hetkellistä tasa-arvoisuutta, mikä onkin rockfestivaaliyhteisölle tärkeää mutta ei yksistään riitä kuvaamaan yhteisön luonnetta. Jotkut viittaavat rockfestivaaliyhteisöistä puhuessaan Maffesolin (1988/1997) *heimoihin*. Myös kulttuurisessa kuluttajatutkimuksessa viitataan Maffesoliin, kun puhutaan kuluttajayhteisöistä (Arnould & Thompson, 2005, s. 873). Heimon jäsenet ovat samanmielisiä ja heillä on yhteiset kiinnostuksen kohteet. Käsite soveltuu kuitenkin paremmin faniyhteisön tai tietyn musiikkisuunnan festivaaliyhteisön kuvaamiseen kuin luonnehtimaan yleisrockfestivaaliin osallistuvan yleisön yhteisöllisyyttä. Yleisrockfestivaaliin osallistujilla voi olla hyvinkin erilaiset musiikilliset intressit eivätkä kaikki suinkaan osallistu tapahtumaan musiikin takia, vaan päämotiivina voi olla ystävien tapaaminen. Yleisrockfestivaaliyhteisöä kuvaa ehkä parhaiten Kozinetsin (2002) yhdysvaltalaisen Burning Man -festivaalin tutkimuksessa esiin nostama käsite *hyperyhteisö*. Hän

määrittelee festivaaliyhteisön hyperyhteisöksi, joka riippuu sekä ajasta että paikasta. Tietyissä mielessä kyse on siis paikallisyhteisölle rinnasteisesta käsitteestä, mutta hyperyhteisön voimassaoloaika on ennalta määrätty. Hyperyhteisöä kuvaavat myös sanat lyhytkestoinen, vahva, välittävä ja jakava. Yhteisön jäsenet tuntevat voimakasta yhteenkuuluvaisuutta.

Festivaalilla irtaudutaan arjesta ja nautitaan kesästä. Eräs informantti kuvaa eläytymistarinaan, miten alastonuinti kuuluu festivaaliritteihin: ”se mahdollistuu aina kun rommit on kohillaan vaan ei liikaa”. Koska turvallinen juominen kuuluu sosiaaliseen juopumiseen, uimaan ei mennä yksin vaan seurassa.

Szmigin ym. (2008, s. 365) kiinnittivät huomiota siihen, että heidän informanttinsa kokivat epämukavuutta, jos juopuneet nuoret naiset käyttäytyivät samalla tavalla kuin juopuneet nuoret miehet. Törrönen ja Maunu (2007, s. 196–197) toteivat niin ikään, että suurimmat sukupuolierot ilmenivät juuri karnevalistisessa juomisessa. Naiset tunsivat häpeää, jos he menettivät kehonsa hallinnan oksentamalla, sammumalla, kaatumalla tms. Miehet taas tunsivat lähinnä fyysistä tai henkistä krapulaa. Simonen (2011, 2013) puolestaan totesi pitkätaistutkimuksessaan, että vielä 1980-luvulla nuoret naiset pelkäsivät kehollisen kontrollin menettämistä ollessaan juovuksissa. Sen sijaan 2000-luvulla halu juopua näytti ohittaneen ”sukupuolisidonnaisen normatiivisuuden” (Simonen, 2013, s. 61). Simonen päätyi siihen, että vuosina 1975–90 syntyneillä naisilla humalasta oli tullut osa itseilmaisua ja luonnollinen osa hauskanpitoa. Tämän tutkimuksen aineistossa ei ole havaittavissa ylipäättään mitään sukupuolieroja, mikä tukee Simosen löydöksiä. Sosiaalisesta juopumisesta on tullut osa rockfestivaalikulttuuria, jossa miehet ja naiset humaltuvat tasavertaisesti (vrt. myös Maunu, 2014).

Liberalistinen diskurssi

Liberalistisessa diskurssissa ollaan sitä mieltä, että rockfestivaaleilla on liikaa alkoholinkäyttöön liittyviä sääntöjä ja rajoituksia. Kritiikki kohdistuu pääosin Suomen anniskelulainsäädäntöön ja sen viranomaistulkintoihin. Kävijöiden mielestä oluttelat ovat liian kaukana lavasta ja anniskelualueiden aitaamista pidetään ahdistavana. Osallistujat haluavat kokea eturivin kehollisen tunnelman: he haluavat tuntea maan värinän festivaaliyleisön tanssiessa, aistia tanssijoiden jalkojen nostaman pölyn, kuulla yleisön laulavan mukana ja nähdä lavan tapahtumat lähietäisyydeltä – olut- tai siideritölkki kädessään. Liberalistin tulevaisuuden unelma on yhtenäinen, aidaton festarialue, jossa jokainen saa liikkua vapaasti juomansa kanssa. Tarjoilu toimii ystävällisesti ja nopeasti, eikä missään ole jonoja. Liberalisti haluaa alkoholinkulutukselleen sellaiset puitteet, jotka eivät nykyisten sääntöjen mukaan ole vielä täysin mahdollisia. Kyse on haaveesta, jonka toivotaan ja uskotaan toteutuvan. Onnistunutta festivaalia kuvataan seuraavasti:

Ankeiden ja epäkäytännöllisten anniskeluhäkkien sijaan anniskelualueet oli rakennettu laajoiksi kokonaisuuksiksi, joilla pystyi liikkumaan sujuvasti ja keikkoja pystyi seuraamaan melko läheltä juoma kädessä. Baarien valikoima oli laaja ja anniskelualueiden miellyttävyyteen oli panostettu todella paljon. (eläy-

tymistarina, onnistunut festivaali 2027)

Peltonen (1997) analysoi Suomen kieltolakiin johtanutta aikaa ja kieltolain seuraus-
uksia. Alkoholinkäytön rajoittaminen alkoi Suomessa jo vuoden 1686 kiellolla naut-
tia alkoholia kirkonmenojen aikaan kirkossa tai sen läheisyydessä. Vuoden 1733 juo-
pumisasetus kielsi päihtyneenä olon julkisella paikalla ja asetti nykyaikanakin tuttuja
anniskelurajoituksia. Julkisesta juopumisesta tuli tapa kapinoida hallitsevaa luokkaa
vastaan. Kieltolaki (1919–32) taas aiheutti alkoholikulutuksen kasvua kautta maan,
koska tuolloin alkoholia oli itse asiassa saatavilla helpommin kuin ennen lakia ja
pitkään aikaan sen jälkeen. Kieltolakia pidettiin holhouksena ja henkilökohtaista
vapautta rajoittavana pakkolakina. Peltonen totesikin, että kiellot ilman omaa mah-
dollisuutta vaikuttaa asiaan johtivat lainkuuliaisuuden puutteeseen, koska ihmiset
katsoivat, että sääntöjä tarvitsevat muut, eivät he itse.

Piispa (1997) tunnisti omassa tutkimuksessaan, että alkoholipoliittinen liberalismi
alkoi lehdistössä vuosina 1966–68. Keskeisiä liberalismiin argumentteja oli, että kiel-
lot ja rajoitukset johtavat holhoamiseen, mikä nostaa alkoholin kielletyksi hedel-
mäksi, mikä taas johtaa humalahakuisuuteen. Alkoholinkäyttöä ei nähty kansallisena
vaan pienen suurkuluttajaryhmän ongelmana, ja siksi enemmistön yksilöllistä pää-
tösvaltaa ei saisi rajoittaa. Keskioluen vapautumisen jälkeen lehdistön linja tiukkeni,
kun alkoholikulutuksen määrä yli kaksinkertaistui viidessä vuodessa, kunnes taas
1980-luvun nousukauden vuosina lehdistössä alettiin vaatia viiniä maitokauppoi-
hin ja 1990-luvulla koko alkoholimonopolin murtamista. Lehdistössä on aika ajoin
ilmennyt myös kriittisempiä näkemyksiä alkoholin [julki]kulutukseen, mutta varsi-
naisesti alkoholipoliittisesta liberalismista ei ole luovuttu (Piispa, 1997; Törrönen,
2001). Samaa linjaa ovat osoittaneet vuosien 2013–15 lehtikirjoitukset valvontavi-
ranomaisten puuttumisesta Pori Jazzin ja Järvenpää Puistobluesin rockfestivaaleja
liberaalimpaan piknik-käytäntöön (esim. Helsingin Uutiset, 2014; Viljanen, 2013) tai
kannanotot alkoholilainsäädännön uudistukseen liittyneistä mainostusrajoituksista
(ks. Valvira, 2015).

Jo 1980-luvun lopun nousukauden ravintolakulutuksen kuvauksessa (Ahola, 1989)
kuluttajien puheessa nousi esiin liberalismiin piirteitä. Ahola (1989, s. 107) totesi tuol-
loin, että uusi keskiluokka ”on myös varsin liberaali asennoitumisessaan alkoholipo-
liittikkaa kohtaan”. Uusi keskiluokka piti omaa alkoholinkäyttöään eurooppalaisena
ja katsoi, että se osaa huolehtia itse itsestään. Törrönen (2000) tunnisti liberalismiin
politiikkajen, hallinnon edustajien, ammattiyhdistysaktiivien, markkinatoimijoiden
ja toimittajien puheessa. Tuossa kontekstissa esille nousivat valtion kontrollin vas-
tustaminen, markkinatalouden sääntöjen korostaminen ja pyrkimys kuluttajan yksi-
lönvapauteen.

Terho (2004) tutki turkulaisen kaupunkifestivaalin DBTL:n yleisöä ja määritteli,
että Me olemme maksavia asiakkaita, festivaaliyleisöä. Toiset ovat festivaalialueen
ulkopuolella olevia vetelehtijöitä, jotka ovat humalassa ja aiheuttavat häiriöitä. Myös
Piispa (1997, s. 26) tunnisti Me-puheen alkoholipoliittisessa liberalismissa: ”Me
kohtuukäyttäjät” hallitsemme juomisemme, ”ne suurkuluttajat” ovat ongelmatapa-
uksia, mutta toisaalta ”niitä” eivät mitkään rajoitukset kuitenkaan estäisi juomasta.
Tämänkin tutkimuksen aineistossa erottuvat Me ja Toiset, mutta hieman Terhosta

(2004) poikkeavalla tavalla: sekä Me että Toiset ovat pääosin festivaali- tai leirintäalueen sisäpuolella. Me pystymme kontrolloimaan juomistamme, Me olemme vain mukavassa nousuhumalassa ja hyvällä tuulella. Eräs informantti kuvaa asiaa näin (eläytymistarina, onnistunut festivaali 2015): ”Olen myös henkilö, joka osaa juoda sivistyneesti ja fiilistelee bändejä mielellään pienessä hiprakassa anniskelualueelta.” Koska Me osaamme käyttäytyä, sääntöjen ei tarvitsisi olla niin tiukkoja. Miesten ja naisten mielipiteissä ei ole havaittavissa mitään eroja. Liian humalassa olevat ovat Toisia – niitä, jotka eivät osaa käyttäytyä. Toisista puhutaan känniläisdiskurssissa.

Hyväksikäyttödiskurssi

Kaikilla kolmella tutkitulla rockfestivaalilla on yksi tai useampia alkoholisponsoreita. Festivaalialueen baarit on monesti nimetty sponsorin mukaan ja logot ovat vahvasti näkyvillä. Samalla alkoholivalikoimaa on rajoitettu sponsoria suosivaksi. Brändin näkyvyys on suuri sekä festivaalialueella että valokuvien ja konserttitaltioiden kautta myös mediassa. Rowley ja Williams (2008) tutkivat, miten festivaalisponsorointi vaikutti alkoholi- ja muiden brändien muistettavuuteen ja kulutustottumuksiin. Lopputuloksena oli, että vaikka brändin tunnettuus kasvoikin hieman, kävijät eivät juurikaan muuttaneet kulutustottumuksiaan. Tästä huolimatta brittiläinen festivaaliyleisö piti alkoholisponsorointia tarpeellisena, jotta festivaalit säilyisivät elinkelpoisina. Suomalaisten rockfestivaalikävijöiden elämäskuvauksissa tai eläytymistarinoissa ei noteerata alkoholisponsorointia lainkaan. Se on niin luonnollista, että kävijät eivät kiinnitä siihen enää mitään huomiota.

Sen sijaan järjestäjien tapaa myydä kallista alkoholia festivaalialueella kuvataan hyväksikäyttödiskurssissa, jossa on pohjimmiltaan kyse vallankäytöstä ja riistosta. Festivaaliyleisö on hyväksikäytön kohde. ”Kaljan ryöstöhinta hatuttaa. Maksaa saman kuin Hiltonin baaris keles”, 57-vuotias mieskävijä kirjoittaa elämäskuvauksessaan. Joiltakin osin myös olutteltojen suuri määrä ylittää ärsytyskynnyksen, kuten seuraava kuvaus osoittaa:

Koko alue alkaa olla yhtä kaljatelttua. Ennen oli paremmin, kun ei oltu niin tarkkoja omista juomista. Nyt on pakko ostaa kallista kaljaa alueelta ja siksi väki on jo valmiiksi humalassa tullessaan alueelle. (elämäskuvaus, nainen, 38 vuotta)

Korkeiden anniskeluhintojen vaihtoehtona monet näkevät omien juomien käytön. Oikeutta tuoda omia juomia festivaalialueelle vaaditaan hyvin voimakkain äänenpainoin. Koska tämä ei ole mahdollista, vastatoimena ja protestina alueelle yritetään salakuljettaa alkoholia. Kulttuurisessa kuluttajatutkimuksessa resistanssia on yleensä kuvattu kuluttaja-aktiivisuutena tai kulttuurihäirintänä (*culture jamming*), esimerkiksi tietyn brändin boikotoimisena tai tunnettujen brändien mainosparodioina eli vastamainoksina (Izberk-Bilgin, 2010; Kozinets & Handelman, 2004). Resistanssissa kuluttaja on aktiivinen toimija, joka haluaa muuttaa markkinoita rahankäytöllään ja kulutuksellaan. Rockfestivaalien tapauksessa kapina kohdistuu sekä järjestäjiä että

yhteiskunnan määrittämiä sääntöjä vastaan. Järjestysmiesten vaihtelevat käytännöt saavat tässä yhteydessä kritiikkiä: ”järjestysmiesten sekava touhu (jostain pääsee sisään viinapullo kädessä, jostain ei edes lapsen tuttipullo vaunuissa)” (elämystyöskysely, mies, 45 vuotta). Salakuljetusta voidaan yrittää myös muun kuin hinnan takia:

Alkoholin salakuljettaminen alueelle ei osaltani johdu siitä, että alueella on liian kallista vaan siitä että siellä ei ole paikkaa missä sitä on mukavaa juoda, ja että jonottaminen vie puolet ajasta. (eläytymistarina, onnistunut festivaali 2015)

Hyväksikäyttödiskurssia voidaan pitää liberalistisen diskurssin yhtenä ilmentymänä. Anniskeluun liittyvien yhteiskunnan asettamien sääntöjen katsotaan rajoittavan kuluttajan toimintaa ja resistanssin ilmentymäksi nousee omien juomien salakuljettaminen festivaalialueelle.

Känniläisdiskurssi

Känniläisdiskurssi on puhetta Toisista – niistä, jotka juovat liikaa, toisin kuin Me. ”Humalaiset riehuvat bogoten kaiken alleen”, kuvaillaan eläytymistarinassa, jossa kuvitellaan täysin epäonnistunut rockfestivaali. Kun taas kuvitetaan poikkeuksellisen onnistunutta festivaalia, siellä ei ole liikaa humalaisia:

...ja se jokavuotinen teinien ryyppäys ulkopuolella oli hälvennyt pahimmista tapauksista. Ylipäätään viikonlopun aikana en tainnut törmätä kehenkään todella päihtyneeseen henkilöön, eli että oltaisiin maattu sammuneena jossain pusikossa maailman menosta mitään tietämättä. (eläytymistarina, onnistunut festivaali 2015)

Tämän tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että rockfestivaalien hyperyhteisöön sisältyy alkoholinkulutus, mutta vain tavalla, joka edistää yhteisöllisyyttä. Liian humalaiset eivät kuulu hyperyhteisöön, he rikkovat festivaaliyhteisön sääntöjä ja jäävät yhteisön ulkopuolelle; he ovat Toisia. Sammunut humalainen on edellä kuvatussa eläytymistarinassa yksin, ilman yhteisön turvaverkkoa. Sulkunen ym. (1985, s. 49) kuvasivat, miten lähiön muut asukkaat halusivat erottautua lähiöravintolan vakiokävijöistä: ”Ne samat siellä aina käy.” Vakioasiakkaat leimattiin sosiaalipummeiksi, joiden elämä ei ollut kontrollissa. Myös Maunu (2012, s. 125) tunnisti Me–Muut-jaottelun liittyen juomisen kontrolliin (Me) ja sen menettämiseen (Muut).

Ahola (1989, s. 104–109) havaitsi omassa juppikauden kuvauksessaan, että uusi keskiluokka halusi erottautua liian humalaisista, jotka kiinnittyivät toisaalta työväenluokkaan, toisaalta maalaismaisuteen. Paakkasen (1991, s. 41) 1990-luvun alun tutkimuksessa keskiluokka piti epäsäännöllistä humalajuomista niin ikään työväenluokkaisena, ja siitä haluttiin erottautua. Törrönen ja Maunu painottivat, että 2000-luvulla nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisessä ei ollut enää tarvetta erot-

tautua työväenluokasta. Sen sijaan he tunnistivat informanttiansa tarpeen erottautua lähiöravintoloiden humalaisista asiakkaista sekä ”teiniravintoloista”, joissa realisoitui nuorten kykenemättömyys tunnistaa omia rajojaan alkoholinkulutuksessa. (Törrönen & Maunu, 2004, s. 329–333.) Väitöskirjassaan Maunu (2014, s. 170) totesi, että ”2000-luvun bilejuominen ei kuitenkaan ole samalla tavalla kontrolloimatonta kuin vanhakantaisen, karnevalistisen humalajuomisen on nähty olleen”. Rockfestivaalin kanniläiskeskustelun pohjalta voidaan todeta, että festivaalikävijät eivät tue holtitonta humalajuomista vaan edellyttävät osallistujilta juomisen sääteilyä siten, että yhteisöllisyys ei kärsi.

Johtopäätökset ja keskustelu

Alkoholinkulutus on olennainen osa kotimaisia rockfestivaaleja. Sama näyttää pätevän muihinkin maihin. Martinus, McAlaney, McLaughlin ja Smith (2010) tutkivat skotlantilaisten festivaalikävijöiden alkoholin ja huumeiden käyttöä. Kävijöistä 88 % kertoi nauttivansa alkoholia festivaalin aikana. Valtaosa toi tapahtumaan omia juomia ja osti lisää alkoholia itse tapahtumassa. Myös Rowley ja Williams (2008, s. 78) toteavat, että alkoholi on olennainen osa [brittiläistä] festivaalielämystä.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisten rockfestivaalikävijöiden alkoholinkulutuskäytöstä kulttuurisen kuluttajatutkimuksen näkökulmasta. Alkoholinkulutukseen liittyviä diskursseja analysoitiin festivaalikävijöiden tuottamien 42 elämyskuvauksen ja 24 eläytymistarinan pohjalta. Informanttien tehtävänannoissa ei viitattu millään tavalla alkoholiin tai juomiseen, vaan he kirjoittivat siitä spontaanisti (vrt. myös Eskola, 1988, s. 263). Tämän tutkimuksen aineistoa kerätessä ei ollut tarkoituksena tutkia alkoholinkäyttöä. Kun alkoholinkuluttamista sivuavien tekstien määrä kasvoi erityisesti onnistuneita ja epäonnistuneita rockfestivaaleja kuvailevissa eläytymistarinoissa, tuli selväksi, että asiaa oli tutkittava lähemmin. Saaduista eläytymistarinoista vain kolmessa ei mainittu alkoholia lainkaan: yhdessä kuvitteellinen festivaali epäonnistui kesämyrskyn takia, toisessa epäonnistumisen taustalla nähtiin järjestäjän ammattitaidottomuus tilaisuuden tuottamisessa ja kolmannessa, onnistuneen festivaalin kuvauksessa, korostuivat omaan perheeseen liittyvät asiat.

Alkoholi on olennainen osa rockfestivaalielämystä: se voi oikeanlaisessa ympäristössä, oikeassa seurassa ja oikealla tavalla nautittuna parantaa festivaalielämystä. Liikaa nautittuna, liian kalliina tai liian kontrolloituna alkoholinkulutus taas pilaa elämyksen. Kokonaisuusmielessä alkoholi kytkeytyi ihmisiin (itseän, muihin yleisön jäseniin, järjestyksenvalvojiin), ympäristöön (juomisaikat), palveluihin (anniskelupalvelut), tunnelmaan (alkoholin vapauttama sosiaalisuus vs. liian humalaisten aiheuttamat häiriöt) sekä järjestäjän linjauksiin (säännöt ja anniskelun hinnoittelu). Kun kävijät kirjoittivat eläytymistarinaa poikkeuksellisen onnistuneesta rockfestivaalista, anniskelupolitiikka oli salliva, mutta silti tapahtumassa ei ollut liikaa humalaisia. Täysin epäonnistuneessa rockfestivaalissa liian humalainen kanssayleisö häiritsi muita ja oluen hintakin oli liian korkea.

Alkoholinkäyttöä kuvaavista teksteistä oli tunnistettavissa neljä diskurssia: positiiviset, elämystä parantavat sosiaalisen juopumisen diskurssi ja tässä hetkessä ehkä utopistinenkin liberalistinen diskurssi sekä negatiiviset, elämystä huonontavat

hyväksikäyttö- ja känniläisdiskurssi. Sosiaalisen juopumisen diskurssi kuvaa yleisön suosimaa alkoholinkulutuskulttuuria rockfestivaalikontekstissa. Kävijät nauttivat alkoholia sosiaalisesti, hyvässä seurassa. Sosiaaliseen juopumiseen liittyy hyperyhteisö, joka toimii yhdessä ja huolehtii toisistaan. Miehet ja naiset käyttäytyvät samalla tavalla, ja sopivassa määrin tapahtuva humaltuminen on luonnollinen osa hauskanpitoa. Liberalistinen diskurssi kuvailee tulevaisuuden ihannefestivaalia, jossa jokainen saa joko nauttia omia juomiaan tai anniskelualueet eivät ole ahdistavasti aidattuja vaan mahdollistavat kuljeskelun juomatölkki kädessä aina lavan edustalle asti. Liberalistisessa diskurssissa kävijöiden sisäiseen kontrolliin luotetaan, sääntöjä on höllennetty ja hauskanpito on viety uudelle, vapaammalle tasolle. Kun tarkastellaan liberalistista diskurssia, on syytä huomata, että tämän tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 2012 eli ennen vuoden 2014 massiivista alkoholilainsäädännön uudistamiseen liittyntä mediakeskustelua holhousyhteiskunnan rajoista. Hyväksikäyttödiskurssi on ennen kaikkea puhetta festivaalialueella anniskeltavan alkoholin liian korkeasta hinnasta. Kävijät vastustavat tätä ja haluaisivat siksi tuoda paikalle omia juomia, vaikka salakuljettamalla. Känniläisdiskurssi kuvaa toiseutta, muita ihmisiä, jotka juovat liikaa ja pilaavat käytöksellään tunnelman. Vaikka valtaosa hyväksyykin alkoholin käytön rockfestivaaleilla, siihen liittyy rajoja, joita ei tule ylittää. Alaikäisten liiallista juomista pidetään vastenmielisenä ja humalassa sekoilevat ihmiset koetaan aggressiivisina.

Tutkimustulosten pohjalta rockfestivaalijärjestäjät voisivat parantaa kävijöiden elämyksiä alkoholinkuluttamiseen liittyvillä ratkaisuilla. Järjestäjien huomiota vaativa seikka on festivaalialueella myytävän alkoholin korkea hinta. Kävijät kokevat tulevansa hyväksikäytetyksi, ja he kapinoivat tätä vastaan alkoholin salakuljetuksella ja vaatimuksella voida juoda omia juomia. On hämmästyttävää, että järjestäjät eivät informoi kävijöitä paremmin siitä, mikä on anniskelun merkitys festivaalin taloudelle. Jos kävijät olisivat tietoisempia siitä, miten suuren osan alkoholin myyntitulo muodostavat festivaalin kokonaisbudjetista, he voisivat ehkä sietääkin korkeita anniskeluhintoja. Järjestäjien olisi kuitenkin syytä huomata, että korkeat hinnat voivat johtaa siihen, että kävijät juovat entistä enemmän ennen festivaalia ja sen jälkeen. Tällöin alkoholin kokonaiskulutus nousee, jolloin siihen liittyvät riskitkin kasvavat. Brittitutkimuksessa (Measham, 2006, s. 265) havaittiin, että anniskeluravintoloiden korkeat hinnat johtivat nimenomaan tähän. Tämän kaltaisia merkkejä on havaittavissa jossakin määrin myös tämän tutkimuksen aineistossa.

Kokonaiselämyksen parantamiseksi anniskelualueiden organisointi vaatii huomioita. Kävijät haluavat palvelun toimivan ilman jonotusta ja puitteiden olevan miellyttävät. Auringolta ja sateelta halutaan suojaa, pöytiä ja tuoleja tulisi olla enemmän ja ahdistavien aitojen somistamistakin voisi harkita.

Festivaalijärjestäjät julkaisevat aiheellisia neuvoja alkoholin käytöstä. Kävijöille tähdennetään syömisen ja veden juomisen tärkeyttä. Kaikki tutkitut festivaalit tarjoavat useita vesipisteitä, joista kävijät saavat täyttää vesipullonsa maksutta. Festivaalijuhlinnan ohjeissa muistutetaan myös siitä, että kaveria ei saa jättää, vaan liian juopuneelle kanssajuhliljalle tulee järjestää apua.

Kävijät kuvasivat arjesta poikkeavaa alkoholinkulutusta osana sosiaalista festivaalielämystä. Aiemmat tutkimukset kulttuurisen alkoholitutkimuksen piirissä vah-

vistavat tämän tutkimuksen löydöksiä. Tutkitut tekstit olivat kuitenkin varsin lyhyitä – valtaosa sisälsi muutamia sanoja tai lauseita. Festivaaleihin liittyvän alkoholinkulutuksen tarkempi tutkimus olisikin tarpeen, ja samalla tulisi käyttää laajempia tekstiaineistoja, esimerkiksi juomispäiväkirjoja (vrt. Törrönen, 2005; Törrönen & Maunu, 2007). Tällöin analyysiin olisi mahdollista sisällyttää kirjoittajan itsereflektiota, mikä on tyyppillistä päiväkirjatyyppisille teksteille (Törrönen, 2005, s. 493).

Kiitokset

Kirjoittaja haluaa kiittää kahta nimetöntä arvioijaa, jotka paneutuivat tekstiin perinpohjaisesti ja antoivat arvokasta palautetta. Rakentavan kritiikin ansiosta artikkelista oli mahdollista työstää huomattavasti alkuperäistä parempi versio.

Lähteet

- Ahola, E. (1989). *Happy Hours. Uuden keskiluokan ravintolaelämää*. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Aldridge, A. (2009). *Consumption*. Cambridge: Polity Press.
- Arnould, E. J. & Thompson, C. J. (2005). Consumer culture theory (CCT): Twenty years of research. *Journal of Consumer Research*, 31, 868–882. doi:10.1086/426626
- Collin-Lachaud, I. & Kjeldgaard, D. (2013). Loyalty in a cultural perspective: Insights from French music festivals. Teoksessa R. W. Belk, L. Price & L. Peñaloza (toim.), *Consumer culture theory* (s. 285–296). (Research in Consumer Behavior, Volume 15). Bingley: Emerald.
- Eskola, A. (1988). Non-active role-playing: Some experiences. Teoksessa A. Eskola, A. Kihlström, D. Kivinen, K. Weckroth & O.-H. Ylijoki (toim.), *Blind alleys in social psychology: A search for ways out* (s. 239–311). (Advances in Psychology 48.) Amsterdam: North-Holland.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. London: Longman.
- Fairclough, N. (2004). *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Foucault, M. (2005). *Tiedon arkeologia*. (Suom. T. Kilpeläinen). Tampere: Vastapaino. (Alkuperäisteos 1969.)
- Helsingin Uutiset (2014). Tiukka juomasyyni kiukutti Puistobluessissa: ”Kahvikin kaadettiin maahan”. *Helsingin Uutiset*, 29.6.2014. Haettu osoitteesta: <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/225525-tiukka-juomasyyni-kiukutti-puistobluessissa-kahvikin-kaadettiin-maahan>
- Ikonen, M. (2013). *Trust development and dynamics at dyadic level. A narrative approach to studying processes of interpersonal trust in leader-follower relationships*. (Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies, No 53.) Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Ikonen, S. (2006). *Festarifiliksiä 2*. Hyvinkää: Puplicer.
- Into, M., Komulainen, M. & Laiho, A. (1995). *Ruisrock: Ensimmäiset 25 vuotta*. Helsinki: Tammi.
- Izberk-Bilgin, E. (2010). An interdisciplinary review of resistance to consumption, some marketing interpretations, and future research suggestions. *Consumption Markets & Culture*, 13, 299–323. doi:10.1080/10253861003787031

- Kinnunen M. (2013). ”Todella hyvä meininki kylällä” – Kulttuuritapahtuman kokonaiselämykseen vaikuttavat tekijät. Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.
- Kinnunen, M. & Haahti, A. (2013). Total experience framework: Experiencing cultural festivals of Finnish summer. Konferenssiesitelmä, 2nd World Research Summit for Tourism and Hospitality: Crossing the Bridge, 15–17 December, 2013, UCF Rosen College of Hospitality Management, Orlando, Florida, USA.
- Kozinets, R. V. (2002). Can consumers escape the market? Emancipatory illuminations from Burning Man. *Journal of Consumer Research*, 29, 20–38. doi:10.1086/339919
- Kozinets, R. V. & Handelman, J. M. (2004). Adversaries of consumption: Consumer movements, activism, and ideology. *Journal of Consumer Research*, 31, 691–704. doi:10.1086/425104
- Maffesoli, M. (1997). *The time of the tribes. The decline of individualism in mass society.* (Käänt. D. Smith). London: SAGE. (Alkuperäisteos 1988.)
- Martinus, T., McAlaney, J., McLaughlin, L. J. & Smith, H. (2010). Outdoor music festivals: Cacophonous consumption or melodious moderation? *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 17, 795–807. doi:10.3109/09687630903357692
- Maunu, A. (2012). *Ryypymällä ryhmäksi? Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin.* (2. uudistettu painos.) Helsinki: Ehkäisevä päihdetyö EHYT.
- Maunu, A. (2014). *Yöllä yhdessä. Yökerhot, biletyt ja suomalainen sosiaalisuus.* Väitöskirja. (Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:6.)
- Maunu, A. & Simonen, J. (2010). Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa P. Mäkelä, H. Mustonen & C. Tigerstedt (toim.), *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008* (s. 85–98). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Measham, F. (2002). “Doing gender” – “doing drugs”: Conceptualizing the gendering of drugs cultures. *Contemporary Drug Problems*, 29, 335–373.
- Measham, F. (2006). The new policy mix: Alcohol, harm minimisation, and determined drunkenness in contemporary society. *International Journal of Drug Policy*, 17, 258–268. doi:10.1016/j.drugpo.2006.02.013
- Moisander, J. & Valtonen, A. (2006). *Qualitative marketing research: A cultural approach.* SAGE: London.
- Morgan, M. (2009). What makes a good festival? Understanding the event experience. *Event Management*, 12(2), 81–93.
- MTV3 (2010). Ruisrock – 40 vuotta rockia ja järjestyshäiriöitä. 8.7.2011. Haettu osoitteesta: www.mtv3.fi/uutiset/kulttuuri.shtml/ruisrock---40-vuotta-rockia-ja-jarjestyshairioita/2010/07/1153261.
- Mäkelä, K. & Virtanen, M. (1999). Kauppaoppilaiden suomalainen humala. Teoksessa K. Mäkelä, *Valtio, väkijuomat ja kulttuuri. Kirjoituksia Suomesta ja sosiologiasta* (s. 89–108). (Julkaistu Alkoholipolitiikka-lehdessä 1987.) Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkelä, P., Mustonen, H. & Huhtanen, P. (2010). Miten Suomi juo? Alkoholinkäyttötapojen muutokset 1968–2008. Teoksessa P. Mäkelä, H. Mustonen & C. Tigerstedt (toim.), *Suomi juo: Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008* (s. 39–54). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Németh, Z. (2011). *The role of motivational components of alcohol use among youth in different settings and cultures.* Doctoral thesis booklet. Eötvös Loránd University of Science, Faculty of Education and Psychology.
- Németh, Z., Kuntsche, E., Urbán, R., Farkas, J. & Demetrovics, Z. (2011). Why do festival goers drink? Assessment of drinking motives using the DMQ-R SF in a recreational setting. *Drug and Alcohol Review*, 30, 40–46. doi:10.1111/j.1465-3362.2010.00193.x

- Närhi, A. (1991). *Rockfestivaali uutisena. Ruisrock Helsingin Sanomissa 1970–1989*. (Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, Julkaisuja A 72.)
- Paakkanen, P. (1991). *Juoppouden luokkakartta. Keskiluokkaisten ravintola-asiakkaiden alkoholin käyttöä koskevat luokitukset*. (Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 184.) Helsinki.
- Partanen, J. (1992). Herooinen juominen, myyttinen humala ja suomalainen viinapää. *Alkoholipoliitikka*, 57, 377–383.
- Peltonen, M. (1997). *Kerta kiellon päälle. Suomalainen kieltolakimentaliteetti. Vuoden 1733 juopumusasetuksesta kieltolain kumoamiseen 1932*. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Pietilä, N. (2001). *Tyttöjen karnevalistinen humala. Tulkintoja tyttöjen alkoholikulttuurista*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntapolitiikka.
- Piispa, M. (1997). *Valistus, hoitous, suojele. Tutkimus alkoholipoliittisesta ja tupakkapoliittisesta mielipideilmastosta*. (Acta Universitatis Tamperensis, 564.) Tampere.
- Rowley, J. & Williams, C. (2008). The impact of brand sponsorship of music festivals. *Marketing Intelligence & Planning*, 26, 781–792. doi:10.1108/02634500810916717
- Simonen J. (2007). Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa C. Tigerstedt (toim.), *Nuoret ja alkoholi* (s. 33–58). Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Simonen, J. (2011). In control and out of control. The discourse on intoxication among young Finnish women in the 1980s and 2000s. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 28, 131–147. doi:10.2478/v10199-011-0014-3,
- Simonen, J. (2013). *Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat? Kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta*. Väitöskirja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimus 113.) Helsinki.
- Sulkunen, P., Alasuutari, P., Nätkin, R. & Kinnunen, M. (1985). *Lähiöravintola*. Helsinki: Otava.
- Szimigin, I., Griffin, C., Mistral, W., Bengry-Howell, A., Weale, L. & Hackley, C. (2008). Re-framing 'binge drinking' as calculated hedonism: Empirical evidence from the UK. *International Journal of Drug Policy*, 19, 359–366. doi:10.1016/j.drugpo.2007.08.009
- Terho, H. (2004). Katujen kulkijat ja näyttämöt kaupunkifestivaalissa. Teoksessa R. Laitinen (toim.), *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa* (s. 77–93). (Cultural History – Kulttuurihistoria 4.) Turun yliopisto.
- Tuorila, H. & Koistinen, K. (2010). Kokemuksia eläytymismenetelmän käytöstä elinympäristön tutkimisessa. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 48(2), 8–23.
- Turner, V. (1995). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Piscataway, NJ: Transaction Publishers. (Alkuperäisteos 1969.)
- Tuulari, J. & Latva-Äijö, J. (2000). *Provinssirock – Ihmisten juhla. Historiallinen kooste Provinssirockista ja sen tekijöistä 1979–2000*. Seinäjoki: Rytmi-Instituutti.
- Törrönen, J. (2000). Alkoholipoliittinen liberalismi maallikkoajattelussa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 65, 20–34.
- Törrönen, J. (2001). Lehdistön alkoholipoliittinen asemoituminen vuosina 1993–2000. *Yhteiskuntapolitiikka*, 66, 415–431.
- Törrönen, J. (2005). Nuorten aikuisten humalakokemukset. Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 70, 488–506.
- Törrönen, J. & Maunu, A. (2004). Ravintola, sosiaalisuus ja kulttuuriset eronteot. *Sosiologia*, 4, 322–336.
- Törrönen, J. & Maunu, A. (2005). Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 70, 266–282.

- Törrönen, J. & Maunu, A. (2007). Whilst it's red wine with beef, it's booze with a cruise! Genres and gendered regulation of drinking situations in diaries. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 24, 177–199.
- Valkonen, K. & Valkonen, M. (1994). *Festival fever: Finland Festivals*. Helsinki: Otava.
- Valvira (2015). Valvira ei pidä kansalaisten sananvapautta lainsäädännöllisenä porsaanreikänä. Haettu osoitteesta: http://www.valvira.fi/valvira/ajankohtaista/valvira_ei_pida_kansalaisten_sananvapautta_lainsaadannollisena_porsaanreikana
- Varis, P. (2011). Viinaa ja Rokkia. Teoksessa O. Sorjonen (toim.), *Ilosaarirock – 40 vuotta tarinoita* (s. 42–43). Joensuu: Joensuun Popmuusikot.
- Viljanen, M. (2013). Valvira: Pori Jazzin alkoholikäytäntö on rikkonut aina lakia. Yle, 1.8.2013. Haettu osoitteesta: http://yle.fi/uutiset/valvira_pori_jazzin_alkoholikaytanto_on_rikkonut_aina_lakia/6758593
- Ylex (2013). Järjestäjä: Jos anniskelu loppuisi, festarilippujen hinnat kallistuisivat kolmanneksella. 8.2.2013. Haettu osoitteesta: http://yle.fi/ylex/uutiset/jarjestaja_jos_anniskelu_loppuisi_festarilippujen_hinnat_kallistuisivat_kolmanneksella/3-7588731

LIITE 1. Eläytymistarinoiden kehyskertomukset

Kehyskertomus 1

Kuvittele, että on vuosi 2015. Osallistut Provinssirocktiin / Ilosaarirockiin / Ruisrockiin, missä tunnelma on upea. Olet innostunut tapahtuman poikkeuksellisen hyvästä onnistumisesta. Mitä on tapahtunut? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita siitä pieni kertomus.

Kehyskertomus 2

Kuvittele, että on vuosi 2015. Osallistut Provinssirocktiin / Ilosaarirockiin / Ruisrockiin, missä tunnelma on pilalla. Olet äärimmäisen tyytymätön tapahtumaan. Mitä on tapahtunut? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita siitä pieni kertomus.

Kehyskertomus 3

Kuvittele, että on vuosi 2027. Osallistut Provinssirocktiin / Ilosaarirockiin / Ruisrockiin, missä tunnelma on upea. Olet innostunut tapahtuman poikkeuksellisen hyvästä onnistumisesta. Mitä on tapahtunut? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita siitä pieni kertomus.